

لابردنی گومان
له سهەر
پایه‌ی شه‌شه‌می ئیمان
(قه‌ده‌ر)

نووسینی

شیخ محمد صالح العثیمین

وه‌رگیرانی

مامۆستا محمد عبد الرحمن لطیف

تیبینی : ئەم بابەتە بە شیکە له‌کتیبی (پوخته‌یه‌ك له بیروباوه‌ری ئیسلامه‌تی)

له‌بلاو‌کر کووه‌کلێر

مائپه‌ری به‌هه‌شت

www.ba8.org

✉ islam_kurd_ba8@yahoo.com

07701517378

عیراقه‌ - کوردستان - که‌لار

هه‌میشه‌ له‌گه‌ڵمان بن بو به‌ره‌مه‌ی نووه‌

کتیبی ژماره‌ ﴿٩٤﴾ له‌ کتیبخانه‌ی مائپه‌ری به‌هه‌شت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُتُوبُ إِلَيْهِ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ .
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ وَسَلِّمَ تَسْلِيمًا . أَمَّا بَعْدُ :

باوه‌پوون به قه‌ده‌ر

قه‌ده‌ر: بریتی‌یه له ئە‌ندازه‌گیری خوای گه‌وره بۆ‌بونه‌وه‌ران ، به‌پێ‌ی زانستی پێ‌ش وه‌ختی بۆ‌ئە‌وه ئە‌ندازه‌گیریه ، وه‌ به‌و شی‌وه‌یه‌ی که‌ دانایی خوا‌خواستویه‌تی .

وه‌ باوه‌پوون به‌ قه‌ده‌ر چوار‌بوار‌ده‌گیریه‌وه :

یه‌که‌م : باوه‌پوون به‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره زانایه به‌هموو شتی‌ک ، به‌گشتی و به‌وردیش ، به‌همیشه‌یی و هه‌تاهه‌تاییش ، جا‌ئە‌مه له‌وانه‌دا که‌ په‌یوه‌ندیان به‌ کرداره‌کانی خواوه‌ه‌بی‌ت یان به‌ کرداره‌کانی به‌نده‌کانیه‌وه هه‌بی‌ت یه‌کسانن .

دو‌هه‌م : باوه‌پوون به‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره ئە‌و زانیاریانه‌ی نووسیه‌ته‌وه له‌ نی‌و کتییی پارێزراودا

(اللوح المحفوظ) ، وه‌ سه‌باره‌ت به‌م دو‌و بواره‌ خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی : ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ [الحج].

واته : ئایا نه‌ت زانیوه که‌ به‌پراستی خوا‌زانا و ئاگاداره به‌هموو ئە‌و شتانه‌ی له‌ نی‌و ئاسمان و زه‌ویدایه ، به‌پراستی ئە‌مه له‌ کتییی (لوح المحفوظ)‌دایه ، به‌پراستی ئە‌مه به‌ لای خواوه‌ ئاسانه .

وه‌ له‌ (صحیح مسلم)‌دا له‌ (عبد الله بن عمرو بن العاص)‌ه‌وه (رضي الله عنهما) فه‌رموویه‌تی : بیستم پێ‌غه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌یفه‌رموو : ((كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ))^(۲۰).

واته : خوا چاره‌نووسی دروستکراوه‌کانی نووسیه‌وه پێ‌ش ئە‌وه‌ی ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست بکات به‌ په‌نجا هه‌زار سال .

سێ‌یه‌م : باوه‌پوون به‌وه‌ی که‌ هموو پووداوه‌کان (ئە‌و شتانه‌ی که‌ ده‌بن) پووناده‌ن و نابن ئیلا به‌ ویستی خوای گه‌وره نه‌بی‌ت ، جا چ ئە‌وه له‌و شتانه‌دا بی‌ت که‌ په‌یوه‌ندیان هه‌یه به‌ کرداری خواوه‌ یان په‌یوه‌ندیان هه‌یه به‌ کرداری دروستکراوه‌کانه‌وه یه‌کسانن ، خوای گه‌وره سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که‌ په‌یوه‌ندی به‌ کرداری خۆیه‌وه هه‌یه فه‌رموویه‌تی : ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [التقص].

واته : وه‌ په‌روه‌ردگارت ئە‌وه‌ی که‌ ویستی لێ‌ی بی‌ت دروستی ده‌کات و ئە‌وه‌ش هه‌لده‌بژێ‌ری‌ت که‌ ویستی لێ‌یه‌تی .

^(۲۰) رواه مسلم ، كتاب القدر ، باب حجاج آدم وموسى عليهما السلام ، رقم : (٦٦٩٠) .

وه فه رموویه تی : ﴿وَفَعَلَ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ (٢٧) [ابراهیم].

واته : خوا ئه وهی که ویستی لئی بییت ده یکتا .

وه فه رموویه تی : ﴿هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾ (٦) [آل عمران].

واته : خوا ئه وه که سه یه که شیوه تان دیاری ده کات له منالذانی دایکاندا به و شیوازه ی که ویستی لئی

بییت .

وه خوی گه وره سه بارهت به وهی که په یوه ندی به کرداری دروستکراوه کانه وه هه یه فه رموویه تی : ﴿وَلَوْ

شَاءَ اللَّهُ لَسَلَطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَدْ لَوَّكُمُ﴾ (٩٠) [النساء].

واته : وه ئه گه ر خوا ویستی لئی بییت ئه وای بی باوه ره کان ده سه لاتدار ده کات به سه رتانه وه و ئه نجا

له گه لاتاندا ده جه نگان .

وه فه رموویه تی : ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرَّهُمْ وَمَا يُفْتَرُونَ﴾ (١١٣) [الأنعام].

واته : وه ئه گه ر په روه ردگارت ویستی لئی بییت ئه وای کارانه یان نه ده کرد ، بویه تو وازیینه له خویان

و له وهش که هه لیده به ستن .

چواره م : باوه رپوون به وهی که هه موو بونه وهر و پروداوه کان (ئه و شتانه ی که ده بن) دروستکراوی خوی

گه وره به خوودی خویان و سیفه ته کانیان و جموجولیا نیشه وه ، خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿اللَّهُ خَلَقَ

كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ (٦٢) [الزمر].

واته : خوا به دیهینه ر و دروستکاری هه موو شتیکه ، وه به سه ر هه موو شتیکه وه وه کیله .

وه خوی پاک و بی که م و کوری فه رموویه تی : ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ نَقْدِيرًا﴾ (٢) [الفرقان].

واته : وه خوا هه موو شتیکی دروست کردووه و ئه ندازه شی بو داناوه .

وه خوی گه وره سه بارهت به پیغه مبه ر ئیبراهیم (علیه الصلاة والسلام) که به گه له که یی وتوه : فه رموویه تی :

﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾ (٦١) [الصفات].

واته : خوا ئیوه ی دروست کردووه و ئه وهش که ده یکه ن .

* وه **باوه رپوون به قه‌دەر** - به و شیوه یه ی که باسمان کرد - ئه وه ره د ناکاته وه که وا به نده ویستی هه بییت

له و کردارانه یدا که هه لبرژارده ی خویین و توانای هه بییت به سه ریاندا ، چونکه شهرع و واقع هه ردووکیان

به لگه ن له سه ر سه لماندنی ئه مه بو ی :

لایه نی شهرع : ئه وای خوی گه وره سه بارهت به ویستی به نده فه رموویه تی : ﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَثَابًا

﴿٣١﴾ [النبا]. واته : هه ر که سی ویستی لئی بییت گه رانه وه بو لای په روه ردگاری هه لده بژیرییت .

وه فه رموویه تی : ﴿فَاتُوا حَرْثَكُمْ أَنِّي شَتْمٌ﴾ (٢٢٣) [البقرة].

واته : بچه لای جی توه کانتان چون ده تانه وییت (ویستان له سه ری هه یه) .

سه‌بارت به توانای به‌نده‌یش خوای گه‌وره‌ فرموویه‌تی : ﴿فَأَنقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا﴾ [التغابن].

واته : له خوا بترسن ئه‌وه‌نده‌ی له تواناتا‌ندا هه‌یه ، وه گوی بگرن و گوی رایه‌ل بن .

وه فرموویه‌تی : ﴿لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ﴾ [البقرة].

واته : خوا ئه‌رك ناخاته سهر هه‌چ كه‌سیك ئیلا به پئی توانای نه‌بیت ، پادا‌شتی ئه‌وه‌ی بو هه‌یه كه

کردوویه‌تی له چاکه و پادا‌شتی ئه‌وه‌شی له‌سه‌ره كه کردوویه‌تی له خراپه .

وه لایه‌نی واقع : ئه‌وا به‌پاستی هه‌موو مرؤقیك ده‌زانیت كه خوی ویست و توانای هه‌یه ، به هه‌ردووکیان

کردار ده‌کات ، وه به هه‌ردووکیان واز دینیت له کردار کردن ، وه به هه‌ردووکیان جیاوازی ده‌کات له نیوان

ئه‌وه‌ی كه پووده‌دات به پئی ویستی خوی وه‌کو ری کردن له‌گه‌ل ئه‌وه‌دا كه رووده‌دات به بی ویستی خوی

وه‌کو له‌رزلیهاتن ، به‌لام ویست و توانای به‌نده به ویست و توانای خوای گه‌وره به‌دیدین ، له‌به‌ر فرمایشتی

خوای گه‌وره : ﴿لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ﴾ [٢٨] وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ [التكوير].

واته : بو هه‌ر كه‌سیك له ئیوه كه ویستی هه‌بیت پاست بیه‌وه [٢٨] وه ناتوانن ویستان هه‌بیت ئیلا

مه‌گه‌ر خوای په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهان ویستی لی بییت .

وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی گه‌ردوون هه‌مووی مولکی خوی هه‌چ شتیك له نیو مولکی خوادا نابیت به بی زانیاری و

ویستی ئه‌و .

* وه باوه‌رپوون به قه‌دەر - به‌و شیوه‌یه‌ی كه باسما‌ن کرد - به‌لگه و بیانو نابه‌خشیت به به‌نده بو

وازه‌ینانی له‌و کارانه‌ی كه پیویست کراون له‌سه‌ری ، یان بو ئه‌نجامدانی تاوانه‌کان ، به پئی ئه‌مه کردنی

قه‌دەر به بیانو له لایه‌ن ئه‌و جو‌ره كه‌سانه‌وه پووچه‌له له چه‌ند روویه‌که‌وه :

یه‌که‌م : خوای گه‌وره فرموویه‌تی : ﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا

شَيْءٌ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ

وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾ [الأ‌نعام].

واته : ئه‌وانه‌ی كه هاوبه‌ش بو خوا داده‌نیین ده‌لین : ئه‌گه‌ر خوا بیویستایه ئیمه و باب و باپیرانمان

هاوبه‌شمان (بو خوا) دانه‌ده‌نا ، وه هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر خوا نه‌ی ویستبایه ئیمه هه‌چ شتی‌کمان له خومان هه‌رام

نه‌ده‌کرد ، هه‌ر به‌و شیوه‌یه ئه‌وانه‌ی پیش ئه‌مانیش درو‌یان ده‌کرد و هه‌مان قسه‌یان ده‌وت هه‌تا سزا و

تۆله‌ی ئیمه‌یان چه‌شت ، (ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر) بلی : ئایا هه‌چ به‌لگه و زانیاریه‌کتان لایه ده‌ری خه‌ن بومان ، ئیوه

شوینی هه‌چ شتی‌ک نا‌که‌ون جگه له گومان نه‌بیت ، وه ئه‌وه‌ی ئیوه ده‌لین له درو زیاتر هه‌چ شتی‌کی تر نی‌یه

که‌واته ئه‌گه‌ر قه‌دەر به‌لگه ببوایه‌ت بو‌یان ئه‌وا خوا سزا و تۆله‌ی پییان نه‌ده‌گه‌یاند .

دووهم : خوی گه‌وره فه‌رموویه‌تی : ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ

وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾ [النساء] .

واته : پیغه‌مبه‌رانیك كه موژده‌ده‌ر و ئاگاداركه‌ره‌وه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی خه‌لكی بیانویان به ده‌سته‌وه نه‌بیټ له لای خوا له پاش ناردنی پیغه‌مبه‌ران ، وه خوا به‌ده‌سه‌لآت و دانایه .

كه‌واته ئه‌گه‌ر قه‌ده‌ر به‌لگه ببوایه‌ت بۆ پیچه‌وه‌نه‌كه‌رانی پیغه‌مبه‌ران ئه‌وا ئه‌وه بیانووه به ناردنی پیغه‌مبه‌ران لانه‌ده‌چوو ، چونكه پیچه‌وه‌نه‌كه‌رانی پیغه‌مبه‌ران ئه‌وه به قه‌ده‌ری خوی گه‌وره .

سه‌یهم : ئه‌وه‌ی كه (البخاري و مسلم — واللفظ للبخاري —) گێڕاویانه‌ته‌وه له (علي بن أبي طالب) هوه ﴿عَلَيْهِ السَّلَامُ﴾ كه‌وا پیغه‌مبه‌ر ﴿عَلَيْهِ السَّلَامُ﴾ فه‌رموویه‌تی : ﴿مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ ، فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا تَتَكَلَّمُ ؟ قَالَ : لَا ، اَعْمَلُوا فِكُلِّ مِيسِرٍ ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَانْتَفَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾ فَسُنِّيْرُهُ لِلْيُسْرَى ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ يَخِلْ وَاسْتَعْتَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾ فَسُنِّيْرُهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾﴾ [الليل] (٢١) .

واته : هه‌چ یه‌كێك له ئیوه‌نی‌یه ئیلا جیگای له به‌هه‌شتا و جیگای له

دۆزه‌خدا نووسراوه ، وتمان : ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا : ئایا بۆ پالیینه‌ده‌ینه‌وه و پشت به‌و نووسینه‌ به‌ستین ؟ فه‌رمووی : نه‌خه‌یر ، كرده‌وه به‌كه‌ن چونكه هه‌موو كه‌سێك به‌رێخراوه ، ئه‌جا ئه‌م ئایه‌تانه‌ی خوینده‌وه : به‌لام ئه‌وه كه‌سه‌ی كه‌وا ده‌به‌خشیت و خو‌پاریزی ده‌كات له تاوان و له خوا ده‌ترسیت ﴿٥﴾ وه باوه‌ری هه‌یه به (لا إلهَ إلاَّ اللهُ / واته : هه‌چ په‌رستراویك نی‌یه شایسته‌ی په‌رستن بیټ جگه له خوا - اللهُ - نه‌بیټ) [یان باوه‌ری هه‌یه به (به‌هه‌شت و پاداشتی چا‌كه‌كاری)] ﴿٦﴾ ئه‌وا هه‌موو چا‌كه‌كاری‌یه‌کی بۆ ئاسان ده‌كه‌ین و یارمه‌تی ده‌ده‌ین بۆ ئه‌نجامدانی هه‌موو خه‌یرێك و دووركه‌وتنه‌وه له هه‌موو خه‌راپه‌یه‌ك ﴿٧﴾ به‌لام ئه‌وه كه‌سه‌ی كه‌وا په‌زیلی ده‌كات و خۆی بۆ پیویست ده‌كات له خوا (پیویستی خۆی بۆ خوا ده‌رنابریټ) ﴿٨﴾ وه باوه‌ری نی‌یه به (لا إلهَ إلاَّ اللهُ / واته : هه‌چ په‌رستراویك نی‌یه شایسته‌ی په‌رستن بیټ جگه له خوا - اللهُ - نه‌بیټ) [یان باوه‌ری نی‌یه به (به‌هه‌شت و پاداشتی پۆژی دوا‌ی)] ﴿٩﴾ ئه‌وا هه‌موو خه‌راپه‌كاری‌یه‌کی بۆ ئاسان ده‌كه‌ین و یارمه‌تی ناده‌ین بۆ ئه‌نجامدانی خه‌یر و چا‌كه و دووركه‌وتنه‌وه له خه‌راپه .

(وفي لفظ لمسلم) پیغه‌مبه‌ر ﴿عَلَيْهِ السَّلَامُ﴾ فه‌رموویه‌تی : ﴿اَعْمَلُوا فِكُلِّ مِيسِرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ﴾ [صحیح مسلم رقم : (٢٦٤٧) .

واته : كرده‌وه به‌كه‌ن چونكه هه‌موو كه‌سێك به‌رێخراوه بۆ ئه‌وه‌ی كه بۆی دروستكراوه .

پیغه‌مبه‌ر ﴿عَلَيْهِ السَّلَامُ﴾ فه‌رمانی كرده‌وه به‌كه‌رانی ، و رێگری كرده‌وه له پشت به‌ستن به‌قه‌ده‌ر .

(٢١) رواه البخاري ، كتاب التفسير ، باب تفسير (فَسُنِّيْرُهُ لِلْيُسْرَى) رقم : (٤٩٤٧) ، ورواه مسلم ، كتاب القدر ، باب كيفية خلق الآدمي وكتابة أحله ، رقم :

چوارهم : به پراستی خوی گوره فهرمانی کردووه به بنده و ریگریشی لئ کردووه ، وه ئه رکی نه خستووته سهر جگه له وه نه بیته که له توانایدايه ، خوی گوره فهرموویه تی : ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا﴾ [التغابن] .

واته : له خوا بترسن ئه وهندهی له تواناتا ندا ههیه ، وه گوی بگرن و گوی پایه ل بن .

وه فهرموویه تی : ﴿لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ [البقرة] .

واته : خوا ئه رك ناخاته سهر ههچ كه سیك ئیلا به پیی توانای نه بیته .

كه واته ئه گهر به بنده ناچار کراو و زۆرلی کراو ببوایهت له سهر کردووه کردن ، ئه وا ئه رك له سهر (ته کلیفلی کراو) ده بوو به وهی که له توانایدا نییه رزگاری ببیته لئ ، وه ئه مهش پووچه له ، وه له بهر ئه وه ئه گهر سه ریچییه کی لئ وه شایه وه به نه زانی یان به له بیرچوونه وه یان به زۆرپی کردن ئه وا تاوانی له سهر نییه ، چونکه بیانوی ههیه .

پینجهم : به پراستی قهدهری خوا نهینییه کی شاراو هه پیی نازانریت ئیلا دوای پروودانی ئه وه نه بیته که دانراوه ببیته ، وه ویستی به بنده بو ئه و کاره ی که دهیکات پیش کردنه که ی که وتوو ، بویه ویستی به بنده بو کردار بنیات نه نراوه له سهر زانیاری ئه و بهندهیه به قهدهری خوا ، که واته له م کاته دا قهدهر کردن به بیانو له لایهن ئه و که سه وه نامینیت و پووچه ل ده بیته وه ، چونکه به لگه و بیانو نییه بو که سیك له شتی کدا که نایزانیته .

شهشهم : به پراستی ئیمه ده بینین مرؤف سووره له سهر ئه وهی که گونجاوه بو ی له بواره کانی دونیایدا تاوه کو پیی دهگات و دهستی ده که ویته ، وه له وه لانا دات بو ئه وهی که نه گونجاوه بو ی ، ئه نجا بو ئه م لادانه ی قهدهر بکات به به لگه !

باشه بو چی خوی لاده دات له وهی که سوودی بو ی ههیه له بواره کانی ئاینه که یدا بو ئه وهی که زیانی پی ده گه یه نیته ئه نجا قهدهر ده کاته به لگه ؟ ئایا باری ههردوو بواره که یه کیك نین* ؟

– ئه وه نمونه یه که بو تو که ئه مهت بو پروون ده کاته وه :

ئه گهر له بهر دهستی مرؤفدا دوو ریگا هه بیته :

یه کیکیان : دهیگه یه نیته ولاتیك که هه مووی پشیوی و هه ر که س بو خویه : کوشتن و تالان کردن و

ئابو بردنی ناموس و ترس و برسیته تی دایه .

* مه بهستی ئه وهیه بو هه لبراردنی لایهنی چاکه و دوور که وتنه وه له خراپه له بواری دونیادا ده لیت به ویست و بریار و توانای خۆم کردوومه و خۆم سه ریشک بوومه تییدا ، به لام له بواری ئاین و دینداری دا بو ئه نجامدانی خراپه و دوور که وتنه وه له چاکه نالیت به ویست و بریار و توانای خۆم کردوومه به لکو ده لیت به پیی قهدهر بووه و خوا له چاره می نووسیوه که من خراپه کار بم و چاکه کار نه بم !!!

به پراستی ئه مه بانیکه و دوو هه وا ! چونکه له بواری ئاین و دینه که یشدا هه ر به ویست و بریار و توانای خوی خراپه ی کردووه و چاکه ی نه کردووه ، که س نییه بتوانیت نکۆلی له ئه مه بکات مه گهر که سیکی زۆر بیعه قل و گیل و گه مژه نه بیته . - وه رگپر -

دووه میان : دهیگه یه نیته ولاتیک که هه مووی یاسا و ئاسایش تییدا بهرقه راره و ژیانی خوښه و پیز گرتنی تییدایه بۆ گیان و ناموس و مال و سامانه کان ، ئایا کام ریگایه یان دهگریته بهر ؟

به دلنیا یی ریگای دووه میان دهگریته بهر که دهیگه یه نیته ولاتی یاسا و ئاسایش ، وه هه رگیز مومکین نی یه بۆ هیچ که سیکی ژیر که وا ریگای ولاتی پشیوی و هه ر که س بۆ خووی و ترس بگریته بهر و قهدهر بکات به به لگه و بیانو !

ئایا له بهر چی له بواری دواپوژدا ریگای ناگری دۆزه خ دهگریته بهر جگه له به هه شت و قهدهر دهکات به به لگه ؟

– نمونه یه کی تر : ده بینین نه خوښ فه رمانی پی ده کریت به ده رمان خوار دنه وه ، ئه ویش ده یخواته وه له کاتی کدا که دلای نایبات و ئاره زووی ناکات ، وه ئه و خوار دنه ی لی قه ده غه ده کریت که زیانی پی ده گه یه نیته ، ئه ویش وازی لی دینیت له کاتی کدا که دلای ده بیات و ئاره زووی ده کات ، هه موو ئه مانه ئه نجام ده دات به مه به سستی داخوازی شیفا و چاک بوونه وه و سه لامه تی ، وه مومکین نی یه که وا خووی بگریته وه له خوار دنه وه ی ده رمان ، یان ئه و خوار دنه بخوات که زیانی پی ده گه یه نیته و قهدهر بکات به به لگه و بیانو !

ئایا له بهر چی مروّف واز دینیت له وه ی که خوا و پیغه مبه ره که ی فه رمانیان پی کردووه یان ئه وه ئه نجام ده دات که خوا و پیغه مبه ره که ی قه ده غه یان کردووه ئه نجا قهدهر دهکات به به لگه ؟

هه وته م : به راستی ئه و که سه ی که قهدهر دهکات به بیانو بۆ وازه یانی له وه ی که وازی لی هیئاوه له پیویستکراوه کان (الواجبات) ، یان ئه وه ی که ئه نجامی ده دات له تاوانه کان ، ئه گه ر که سیك ده ست درییژی بکاته سه ری و ماله که ی ببات یان ئابرووی ببات و ناوبانگی بروشینیت ، ئه نجا قهدهر بکاته به لگه و بلیت : سه رزه نشتم مه که ! چونکه ده ست درییژی کردنه که م به قهدهری خوا رووی داوه ! ئه وا بیانوه که ی لی قبول ناکریت .

باشه چون بیانو هیئاوه به قهدهر له جگه له خووی قبول ناکات بۆ ده ست درییژی کردنی بۆ سه ری ، وه خووی بۆ خووی قهدهر دهکاته بیانو له ده ست درییژی کردنی بۆ سه ر مافی خوی گه وره !؟

وه ده گپرنه وه له پیشه وای باوه ردارانه وه (عمر بن الخطاب رضی الله عنه) که وا دزیکیان هیئاوه بۆ لای که شایسته ی ده ست برینه وه بووه ، بۆیه فه رمانی کرد به برینه وه ی ده سستی ، ئه ویش وتی : په له مه که ئه ی پیشه وای باوه رداران چونکه به راستی من به قهدهری خوا دزیم کردووه ! عومه ریش فه رمووی : به راستی ئیمه ییش به قهدهری خوا ده ستت ده برین .

وه باوهربوون به قهدهر چه ندین به ره می گه وری هیه ، له وانه :

یه کهم : پشت بهستن به خوی گه وری له کاتی ئه نجامدانی هۆکاره کاندای ، به شیوه یه که پشت نه به ستریت به خودی هۆکاره که خۆیه وه ، چونکه هه موو شتی که به قهدهری خوی گه وری ده بییت .

دووهم : که وا مرؤف سه رسام نه بییت به خۆیه وه له کاتی به دیهاتنی مه به سته که یدا ، چونکه به دیهاتنی مه به سته که ی نعیمه تیکه له لایه ن خوی گه وری به وه ی که ریکه خستوو و دایناوه له هۆکاره کانی چاکه و سه رکه وتن ، به لام سه رسام بوونی به خۆیه وه شوکر و سوپاسی ئه م نعیمه ته ی له بیر ده باته وه .

سه یه م : ئارامی و ئیسراحه تی ده روونی به وه ی که دیت به سه رییدا له قهدهره کانی خوی گه وری ، جا بیزار و شپرز نابیت به له ده ست چوونی خوشویستراویک یان به پرودانی نه خواستراویک ، چونکه ئه مه به قهدهری خوا ده بییت که مولکی ئاسمانه کان و زهوی هی ئه وه ، وه ئه وه ده بییت ببیت و هیچ ریگاچاره یه که نی یه بو رونه دانی ، وه سه باره ت به مه خوی گه وری فه رموویه تی : ﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾ (۲۲) لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿۲۳﴾ [الحديد] .

واته : هیچ به لایه که روونادات له زهویدا و له خودی خۆیشتاندا ئیلا له کتیبی (اللوح المحفوظ) دا نووسراوه ته وه پیش ئه وه ی دروستی بکهین ، به راستی ئه مه به لای خواوه ئاسانه ﴿۲۲﴾ بو ئه وه ی خه م نه خۆن بو ئه وه ی که له ده ستان ده چیت و دل خوشیش نه بن به وه ی که پیتان دراوه ، وه خوا هه موو خۆبه گه وری زان و شانازیکی خوش ناویت .

وه پیغه مبه ر ﴿عَلَيْهِ السَّلَام﴾ فه رموویه تی : ﴿عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ﴾ (۲۲) .

واته : سه رسورپمان بو باری باوه ردار به راستی هه موو باریکی خیره ، وه ئه مه ش بو که س نی یه ته نها بو باوه ردار نه بییت ، ئه گه ر خۆشی یه کی تووش ببیت سوپاسی خوا ده کات ئه مه ش خیره بو ی ، وه ئه گه ر زیانیکی تووش ببیت ئارام ده گریت ئه مه ش خیره بو ی .

(۲۲) رواه مسلم ، کتاب الزهد والرقائق ، باب المؤمن أمره كله خير ، رقم : (۷۴۲۵) .

*** وه له بواری قه‌دهردا دوو تاقم گومرا بوون :**

یه‌که‌مینیان : (الجبرية) : ئه‌وانه‌ی که وتویانه به‌نده ناچار و زۆرلیکراوه بو ئه‌نجامدانی کرده‌وه‌کانی ، وه هیچ ویست و توانای خۆی تیدا نی‌یه .

دووهمینیان : (القدرية) : ئه‌وانه‌ی که وتویانه به‌نده به ویست و توانای خۆی سه‌ربه‌خۆیه له ئه‌نجامدانی کرده‌وه‌کانیدا ، وه هیچ کاریگه‌ری ویست و توانای خوای گه‌وره‌ی له‌سه‌ر نی‌یه تیدا .
وه‌لامدانه‌وه‌س تاقم‌س یه‌که‌م (الجبرية) به‌شهرع و واقع ده‌بیئت :

لایه‌نی شهرع : ئه‌وا به‌پراستی خوای گه‌وره ئه‌وه‌ی سه‌لماندووه که‌وا به‌نده ویستی هه‌یه ، وه کرده‌وه‌شی داواته پالی‌یه‌وه ، خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی : ﴿مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ﴾ [آل عمران] .

واته : هه‌ندیك له ئیوه دونیای ده‌ویت و هه‌ندیکی دیکه‌یشتان دواپۆژی ده‌ویت .

وه فه‌رموویه‌تی : ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا﴾ [الكهف] .

واته : ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر بلای به‌خه‌لکی : ئه‌مه‌ی که پیتانی پاده‌گه‌یه‌نم پراسته و لای په‌روه‌ردگارتانه‌وه هیناومه ، جا هه‌ر که‌سیك ده‌یه‌ویت باوه‌ر بینیت با باوه‌ر بینیت وه هه‌ر که‌سیكیش ده‌یه‌ویت باوه‌ر نه‌هینیت با باوه‌ر نه‌هینیت ، به‌پراستی ئیمه ئاگریکمان ئاماده کردووه بو سته‌مکاران که‌وا چوارده‌وری داون به په‌رژینه‌کانی و ناتوانن لای ده‌رباز بین .

وه فه‌رموویه‌تی : ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ﴾ [فصلت] .

واته : هه‌ر که‌سیك کرده‌وه‌ی چاکه ئه‌نجامدات ئه‌وه بو خۆی کردوویه‌تی ، وه هه‌ر که‌سیك خراپه بکات ئه‌وه له‌سه‌ری ده‌که‌ویت ، وه په‌روه‌ردگارت هه‌رگیز سته‌مکار نی‌یه له به‌نده‌کان .

وه لایه‌نی واقع : ئه‌وا به‌پراستی هه‌موو مروفتیک ده‌زانیت جیاوازی هه‌یه له نیوان کرداره هه‌لبژێردراوه‌کانی که به ویستی خۆی ئه‌نجامیان ده‌دات : وه‌کو خواردن و خواردنه‌وه و کپین و فرۆشتن ، له‌گه‌ل ئه‌و کردارانه‌یدا که ده‌که‌ونه سه‌ری به‌بی ویستی خۆی : وه‌کو له‌رزلی‌هاتن له کاتی تالی‌هاتن و که‌وتنه‌ خواره‌وه له سه‌ربانه‌وه ، ئه‌و له یه‌که‌میاندا (فاعلٌ مُخْتَارٌ يَرَادُتَهُ مِنْ غَيْرِ جَبْرٍ) ئه‌نجامده‌ر و سه‌رپشکه به ویستی خۆی به‌بی زۆر لای‌کردن ، وه له دووه‌میاندا (غَيْرُ مُخْتَارٍ وَلَا مُرِيدٍ لِمَا وَقَعَ عَلَيْهِ) سه‌رپشک نی‌یه و ئه‌وه‌ی ناویت که‌وا که‌وتووه‌ته سه‌ری .

وه وه لمدانه وهی تا قمی دووهه (القدریة) به شهرع و عه قل ده بیئت :

لایه نی شهرع : ئەوا به پراستی خوی گه وره به دهینه ر و دروستکاری هه موو شتیکه ، وه هه موو شتیکه به ویستی ئەو ده بیئت ، وه خوی گه وره له کتیبه کهیدا (قورئان) روونی کردووه ته وه که وا کرداری به نده کان به ویستی ئەو پووده دهن ، خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلْنَا مِنَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اٰخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ [البقرة].

واته : وه ئەگه ر خوا ویستی لی ببوایه ت ئەوا ئەوانه ی دوی ئەوان کوشتاریان نه ده کرد دوی ئەوه ی که وا به لگه ی پوونیا ن بو هات به لام ئەوان جیاوازی که وته نیوانیا نه وه بو یه هه ندیکیا ن باوه ری هینا و هه ندیکی تریان باوه ری نه هینا ، وه ئەگه ر خوا ویستی لی ببوایه ت کوشتاریان نه ده کرد به لام خوا ئەوه ده کات که ده یه ویئت .

وه فه رموویه تی : ﴿وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ [السجدة].

واته : وه ئەگه ر بمانه ویئت پیره وه ی پووناکیما ن (باوه رهینان) ده دا به هه موو که سیك ، به لام من به لینی جیگیر و یه کلاییم داوه به وه ی که وا دۆزه خ پر بکه مه وه به جنۆکه و مروّف هه موویان .
وه لایه نی عه قل : ئەوا به پراستی گه ردوون هه مووی خوی گه وره خاوه نیه تی ، وه مروّفیش به شیکه له م گه ردوونه ، وه مومکینیش نی یه بو خاوه ندار ره فتار بکات له نیو مولکی خاوه نه کهیدا ئیلا به مؤله ت (ئیزن) و ویستی خاوه نه که ی نه بیئت .

=====

هه لیه ره به هه شه

www.ba8.org

له دوعای خیر بی به شمان مه کهن